

בבא קמא פ"ח

ר"י לומד שאין לעבדים בושת שאין להם אחוה וחכ"א יש להם אחוה במצוות איש ואחיו", מי שיש לו אחוה עם ישראל ולא עבד שאין לו אחוה, שאסור לבא בקהל³⁶⁸. וחכמים אומרים שיש לעבדים אחוה, כיון שהעבד שחייב במצוות שהאשה חייבת הוא אחיו במצוות. שואלת הגמרא, לרבי יהודה שאומר שעבד נתמעט מאחוה עדים שהעידו על עבד שהוא חייב מיתה ונמצאו זוממים לא יהרגו³⁶⁹, שהרי בעדים זוממים נאמר: "וְעִשְׂיֹתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו"³⁷⁰? אמר רבא בשם רב ששת, לומדים שזוממי עבד נהרגים, שנאמר בעדים זוממים: "וּבַעֲרַת הַרְעַ מִקְרָבָךְ" מכל מקום.

שואלת הגמרא, האם לחכמים שאומרים שעבד עברי נקרא אחיו עבד יהיה כשר למלכות? ואומרת הגמרא שלדברי הכל קשה שגר יהיה כשר למלכות? אלא יש לומר שלומדים מהכתוב: "מִקְרָב אָחִיךָ, תִּשָּׂים עִלְיָךְ מִלְּךָ" ממובחר באחיך. שגר³⁷¹ לדברי הכל, ועבד כנעני לדברי רבי יהודה, אינם כשרים למלכות אפילו שהוא אחיך.

לומדים שעבד פסול להעיד מגזלן ומאחד מאלו אשה או קטן לעדות³⁷², שהרי מתקיים בו הכתוב: "וְהָיָה עַד שֶׁקָרַח הַעֵד שֶׁקָרַע עִנְהוּ בְּאָחִיו"? אמר עולא, אי אפשר לומר שעבד יהיה כשר לעדות, שהרי גם אם לא נלמד זאת מ"אחיך" נלמד זאת בקל וחומר. אם אשה שכשרה לקהל פסולה לעדות, עבד שפסול לקהל כל שכן שפסול לעדות. ואם נקשה מה אשה שכן אינה ראויה³⁷³ למילה אבל עבד ראוי למילה. קטן שישנו במילה ופסול לעדות יוכיח. ואם נאמר מה לקטן שאינו במצוות, אשה שפסולה לעדות וישנה במצוות תוכיח. ונלמד בצד השווה מאשה וקטן שאינם בכל המצוות³⁷⁴ ופסולים

368 רש"י, וּלְלִשׁוֹן אַחַר בְּרֵשִׁי שְׁמוֹתַר בְּאָחוֹתָו וּבְאִשְׁתּוֹ אַחִיו. הַתּוֹס' פִּירֵשׁ אֵין יוֹצֵאֵי חִלְצִיו קְרוּיִים אַחִים.

369 והרי שנינו במשנה במכות וישראל לוקה וגולה על ידיו שיש בעבד דין עדים זוממים. רש"י. התוס' כתבו שכיון שהם לא יהרגו גם העבד לא יהרג שהיא עדות שאי אפשר להזימה. תוס'.

370 התוס' תמחו מרבית אונאה וגונב נפש וצדקה שכתוב בהם אחיו. ויש לומר שקצת משמע שאין מצווה לתת לעבד צדקה. ואינו חייב בגונב נפש עבד שנאמר מישראל, וברבית ואונאה יש לומר שאין קנין לעבד בלא רבו. תוס'.

371 שלידתו והורתו בקדושה ויש לו אחוה גם לפי ר"י ופסול למלכות ואפי' לשוטר אם אמו אינה מישראל. רש"י.

372 התוס' הקשו הרי בכל מקום לומדים לה לה מאשה. וי"ל שלומדים גז"ז או רק להחמיר לחייבו לפחות במצוות שאשה חייבת. אבל לא לפסול מעדות שהרי הוא איש ואחיו במצוות, ועובד כוכבים אינו אחיו במצוות. ורש"י בגיטין פירש שנכרי כשר לעדות מדאורייתא, ובסוגיתנו לא משמע כן. תוס'.

373 בתוס' נראה שגרס שכן אינה במילה. ואע"פ שאינה שייכת במילה היא פירכא. וי"א שאינה מצווה למול את בנה והתוס' אומר שא"א לומר כך שהרי הגמרא אומרת קטן יוכיח. תוס'.

374 אשה חייבת בלאים ועונשים ומקצת מצוות עשה והקטן ישנו במצוות מילה. רש"י.

להעיד³⁷⁵, שעבד שאינו בכל המצוות פסול להעיד. ושואלת הגמרא שיש באשה וקטן צד השווה שאינם איש³⁷⁶, אבל עבד שהוא איש יהיה כשר להעיד!. ואין לומר שנלמד מגזלן שראוי לבוא בקהל ופסול לעדות. מפני שמעשיו של הגזלן הם שגרמו לו להפסל לעדות. אלא לומדים שעבד פסול להעיד מגזלן שפסול להעיד אפילו שהוא איש ומאחד מהם³⁷⁷.

מר בריה דרבינא לומד שעבד פסול לעדות מהכתוב "לא יומתו אבות על בנים" וכ' מעבד כנעני פסול לעדות מהכתוב : "לא יומתו אבות על בנים", לא יומת אדם על פי עדות של אבות שאין להם יחוס של בנים, עבד כנעני שאין לו בנים שמתייחסים אחריו. שאם נאמר שהכתוב בא לפסול עדות של קרוב על קרוב שלו, היה צריך להיות כתוב: "לא יומתו אבות על בניהם". וממה שכתוב "על בנים" נלמד שלא יומתו על פי עדות של אבות שאין להם יחוס בנים. ושואלת הגמרא, האם נאמר שגר שאין לו יחוס³⁷⁸ אינו כשר לעדות? מבאר הגמרא, שלגר אין יחוס למעלה אבל יש לו יחוס למטה, שבניו נקראים על שמו. אבל לעבד אין יחוס לא למעלה ולא למטה. ואם היינו אומרים שגר פסול לעדות התורה היתה צריכה לכתוב בתחילת הכתוב "לא יומתו אבות על בניהם" שלא יומת אדם בעדות קרובים. בסוף "ובנים לא יומתו על אבות". והיינו לומדים את שני הדברים ממה שלא נכתב "ולא יומתו בנים על אבותם". שלא יומת אדם על פי עדות של גר שאין לו יחוס. וקל וחומר שלא יומת על פי עבד שאין לו יחוס כלל. ומדוע כתוב : "לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות". וממה שכתוב "לא יומתו אבות על בנים" לפסול עבד, נלמד שגר שיחש לו יחוס למטה כשר לעדות, ושוב אין את הקל וחומר³⁷⁹. ושואלת הגמרא שיהיה כתוב "ובנים לא יומתו על אבותיהם", ונלמד את שני הדברים, ולא יהיה כתוב "ובנים לא יומתו על אבותם". ואומרת הגמרא שאגב מה שכתוב "לא יומתו אבות על בנים" נכתב גם "ובנים לא יומתו על אבות".

כתבה נכסיה לבנה כשנשא ומתה ור' ירמיה ב"א העמיד את הנכסים
חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה : אמו של רב שמואל
בר אבא מהגרונאי נישאה לרבי אבא. וכתבה את
נכסיה לבנה רב שמואל בר אבא. לאחר שמתה הלך רבי שמואל בר אבא לרבי
ירמיה בר אבא שהעמיד את הנכסים בידיו. והלך בעלה רבי אבא ואמר זאת לרב

375 לומדים שאשה וקטן פסולים להעיד מהכתוב "ועמדו שני האנשים". ועוד שעדות קטן היא עדות שאי אפשר להזימה שאינו בר עונשין. רש"י.

376 ואי אפשר לומר "ועמדו שני האנשים". רש"י.

377 והצד השווה שבהם שאינם זהירים בכל המצוות או מפני שאינם חייבים או מפני שאינם מצויים. רש"י. ואין להקשות שנלמד שממזר ופצוע דכא שפסולים לקהל יהיו פסולים לעדות מגזלן ואחד מאלה מפני שנפרוך מהלצד השווה שאין זהירים בכל המצוות. תוס'.

378 שנאמר "זרמת סוסים וזרמתם".

379 לפי רש"י. והתוס' כתבו שהק"ו נכתב לרווחא דמילתא. אפילו את"ל שלא לומדים מגוף הכתוב נלמד מק"ו.

הושעיא, והלך רב הושעיא ואמר זאת לרב יהודה. ואמר לו רב יהודה ששמואל אמר, האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה הבעל מוציא מיד הלוקחות. ובנה לא זכה בנכסיה.

וכשאמרו את הדברים לרבי ירמיה בר אבא, אמר להם, אני יודע את המשנה שאומרת, הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו, וכתב בלשון 'מהיום ולאחר שימות' הגוף קנוי לבן, והאב אוכל פירות עד שהאב ימות. הבן אינו יכול למכור מפני שהם ברשות האב, והאב אינו יכול למכור שהם כתובים לבן. מכר האב מכורים עד שימות, והלוקח אוכל פירות וכשהאב מת הבן מוציא מיד הלוקח. מכר הבן, אין ללוקח עד שימות האב.

מת האב הנכסים ללוקח אע"ג שהבן אבל כאשר האב מת הנכסים שהבן מכר בחיי אביו מת בחיי האב שייכים ללוקח, אף על גב שהבן מת בחיי האב והנכסים לא באו לידי הבן. כרבי שמעון בן לקיש שאמר שאין הבדל בין אם האב מת בחיי הבן והנכסים באו לידיו של הבן. ובין אם הבן מת בחיי האב שהנכסים לא באו לידיו של הבן. ובשניהם הלוקח קנה את הנכסים, משום שהראשון מכר לשני כל זכות שתבא לידו. כריש לקיש שאמר 'קנין פירות לאו כקנין הגוף'. ונכסי מלוג שקנויים לבעל בחיי אשתו לפירות אינם כקנויים לו בקנין הגוף. והמכירה שאשה מכרה בחיי בעלה היא מכירה גמורה, והנכסים שייכים לרב שמואל בר אבא אפילו שהיא מתה בחיי בעלה.

מכר האב בחיי הבן שמת בחייו ר"י אמר לוקח לא קנה קנין פירות כקנין הגוף רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו במכר הבן בחיי האב והבן מת בחיי האב. רבי יוחנן אמר שהלוקח לא קנה וריש לקיש אמר שהלוקח קנה. רבי יוחנן שאמר שהלוקח לא קנה סובר שהמשנה אומרת שכאשר האב מת הנכסים ללוקח, רק כשהבן לא מת בחיי האב והנכסים באו לידי הבן לאחר מיתת אביו. אבל כאשר הבן מת בחיי האב אין ללוקח בנכסים גם לאחר שהאב מת. רבי יוחנן סובר שאומרים 'קנין פירות כקנין הגוף' והבן מכר נכסים שאינם שלו כיון שהפירות היו שייכים לאב. ריש לקיש סובר שאומרים 'קנין פירות לאו כקנין הגוף' ואפילו שהפירות היו של האב שהשאינם לעצמו עד מותו, כיון שהאב כתב לו את גוף הקרקע הבן מכר נכסים שהם שלו. ובין כשהאב מת קודם, ובין כשהבן מת קודם, לאחר שהאב מת הנכסים הם של הלוקח.

ובין רבי ירמיה בר אבא, ובין רב יהודה סוברים כריש לקיש שהלכה נפסקה כמותו שאמר, 'קנין פירות לאו כקנין הגוף'³⁸⁰. ורבי ירמיה בר אבא אמר שאם היינו אומרים 'קנין פירות כקנין הגוף' כשמת הבן בחיי האב מדוע אם האב מת

380 בפרק החולץ נפסק כר"ל בשלשה דברים וזה אחד מהם. רש"י ותוס'.

יש ללוקח בנכסים? . אלא מכאן ראייה שהמשנה סוברת שאומרים 'קנין פירות לאו קנין הגוף'. וכשאמרו לרב יהודה את דברי רבי ירמיה בר אבא, אמר ששמואל אמר שהמקרה הזה אינו דומה למשנה.

מבריה מבניו האחרים ואמר רב יוסף שאם היה נאמר להפך, הכותב נכסיו לאביו היה אפשר לפשוט מכאן שקנין פירות אינו קנין הגוף אבל עכשיו ששנינו הכותב נכסיו לבנו אפשר לומר שהדין הוא כך מפני שבנו ראוי ליורשו לאחר מותו. ואפילו שבכל מקום 'קנין פירות קנין הגוף'. כאן האב הקנה לבנו את גוף הנכסים למכרם כשירצה, שהרי בלאו הכי הבן ירשנו לאחר מותו. ואמר לו אביו, האם אם היה כתוב להפך היינו יכולים לדייק ש'קנין פירות לאו קנין הגוף'. האם רק הבן יורש את האב, הלא גם האב יורש את בנו אם הבן מת בלא בנים. אלא היה מדובר שיש לבן שכתב את נכסיו לאביו בנים ראויים לירשו, והבן רוצה להבריא את נכסיו מבניו לאחר מותו. וכך גם כששנינו הכותב נכסיו לבנו מדובר שיש לאב בנים אחרים והוא רוצה להבריא מהם את נכסיו. וממה שנאמר שהלוקח קנה לאחר מות האב ראייה שקנין פירות לאו קנין הגוף.

באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא אמר רב יוסף לומר, שרב יהודה אמר ששמואל אמר זו אינה דומה למשנתנו. למרות שלהלכה נפסק 'קנין פירות לאו קנין הגוף', ואם הבן מכר לאחר נכסים שאביו כתב לו לאחר מותו. אם הבן מת הנכסים ללוקח לאחר שהאב ימות, אפילו אם הבן מת לפני האב. אם אשה מכרה נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה בחיי הבעל מוציא את הנכסים מידי הלוקח³⁸¹. מפני מה שאמר רב יוסי בר חנינא, באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה, הבעל מוציא מיד הלוקחות³⁸². אפילו שבכל מקום 'קנין פירות לאו קנין הגוף', באושא חיזקו את שיעבודו של הבעל בנכסי מלוג של אשתו משום 'איבה', ועשו אותו כלוקח ראשון.

381 משמע ששמואל מודה שקנין פירות לאו קנין הגוף. התוס' הק' לפי מה שאמרו בפ' ראשון האחים שחלקו לקוחות וכאן אמרו שקנין פירות לאו קנין הגוף. לא יביאו בכורים אלא בן אחד בנו של בן אחד עד ימי יהושע בן נון. וכן קשה לפי מה שקי"ל שקנין פירות לאו קנין הגוף וקי"ל שבדאורייתא אין ברירה. ור"י מפרש שכל הסוברים אין ברירה לא סוברים האחים שחלקו לקוחות הם ומחזירים זה לזה ביובל פרט לרבי יוחנן. ולכן הקשו רק על ר"י שלא ימצא ידיו ורגליו. אבל אנתנו סוברים שחזרה ביובל אינה תלויה בכך. שהרי בימי יהושע היו מביאים בכורים גם אם קנין פירות לאו קנין הגוף. אלא שר"י סובר ששם היתה גזירת הכתוב ולא לומדים ממנה שבכל חלוקת ירושה אין מחזירים ביובל אע"פ שהם לקוחות. ושאר האמוראים סוברים שלומדים משם לשאר חלוקת ירושה. תוס'.

382 לר"י שסובר שקנין פירות קנין הגוף היו צריכים לתקן באושא, כשהבעל כתב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד סוף העולם. תוס'.